

Sygn. akt III AUa 265/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Frańczak
Sędziowie:	SSA Monika Kowalska (spr.) SSA Agata Pyjas - Luty
Protokolant:	st.sekr.sądowy Dorota Stankowicz

po rozpoznaniu w dniu 14 stycznia 2015 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **A. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VIII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 listopada 2013 r. sygn. akt VIII U 580/13

z m i e n i a zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 265/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił zaskarżoną przez A. Z. decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 11 marca 2013 r. w ten sposób, że przyznał mu emeryturę od dnia 4 marca 2013 r. oraz nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

Jako bezsporne Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca A. Z., ur. (...), w okresie od dnia 23 lipca 1973 r. do 28 lutego 2010 r. był zatrudniony w Spółdzielni (...) w M. w pełnym wymiarze czasu pracy i na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 41 lat, 4 miesiące i 25 dni okresów składkowych oraz 1 rok, 5 miesięcy i 3 dni okresów nieskładkowych. Wnioskodawca nie pozostaje w stosunku pracy, ani nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i w dniu 4 marca 2013 r. wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Nadto ustalił Sąd Okręgowy, że w ramach zatrudnienia w Spółdzielni (...) w M. w okresie od dnia 11 lipca 1973 r. do 31 marca 1990 r. wnioskodawca pracował na stanowisku starszego mistrza na wydziale produkcji i zastępcy kierownika w wydziale terenowym Spółdzielni. Do jego obowiązków należało bezpośrednie nadzorowanie wszelkich prac, w szczególności spawalniczych instalacji mleczarskich i urządzeń chłodniczych w których występował amoniak. Zajmował się również kontrolą międzyoperacyjną przy pracach szlifierskich oraz izolacyjnych, dozorował produkcję kontenerów do mleka, remonty sprężarek, czyszczenie kotłów i cystern, był obecny przy procesach spawania i wymiany amoniaku. W ramach tej pracy był narażony m.in. na promieniowanie jonizujące, wysokie zapylenie występujące przy cięciu, czynniki toksyczne przy malowaniu niezhermetyzowanym oraz duży hałas generowany przez sprężarki. Zaś czynności administracyjne zajmowały wnioskodawcy niewiele czasu pracy w czasie dniówki.

Powyższe ustalenia Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o zalegającą w aktach dokumentację, w tym akta osobowe, a w szczególności zakres czynności i obowiązków na stanowisku mistrza z dnia 17 września 1975 r. i z dnia 25 stycznia 1989 r., a także zeznania świadków oraz wnioskodawcy, które ocenił jako wiarygodne i zgodne ze zgromadzonym materiałem dowodowym. Świadczyli oni razem z wnioskodawcą w spornym okresie zatrudnienia i szczegółowo opisali na czym polegała jego praca.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy powołując się na treść art. 32 w zw. z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wywiódł, że ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego m.in. w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn (tj. co najmniej 15 lat) oraz osiągnęli okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 25 lat w przypadku mężczyzn). Wnioskodawca powyższe przesłanki spełnia, a w szczególności legitymuje się ponad 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu Okręgowego, do takiego stażu należało bowiem zaliczyć zakwestionowany przez organ rentowy okres jego zatrudnienia w Spółdzielni (...) w M. od dnia 11 lipca 1973 r. do 31 marca 1990 r. Wykonywana przez niego praca na stanowisku starszego mistrza na wydziale produkcji i zastępcy kierownika w wydziale terenowym Spółdzielni odpowiada bowiem pracą wymienionym w wykazie A dział XIV poz. 24 będącym załącznikiem do rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.), gdzie jest mowa o kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Sąd Okręgowy podkreślił, że chodzi tu o czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim dozorcze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Zaś w powyższym okresie zatrudnienia wnioskodawca taką pracę wykonywał. Zatem spełnił warunek posiadania stażu co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach wymagany do nabycia prawa do emerytury w trybie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W konsekwencji Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od daty złożenia wniosku. W ocenie Sądu Okręgowego nie było natomiast podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego w zakresie opóźnienia w przyznaniu wnioskodawcy prawa do emerytury w oparciu o art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dopiero bowiem w postępowaniu sądowym przeprowadzone zostało postępowanie dowodowe, w tym także z zeznań świadków, które pozwoliło na zakwalifikowanie pracy wnioskodawcy w spornych okresach jako pracy w szczególnych warunkach.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.. Zaskarżając go w całości zarzucił sprzeczność istotnych ustaleń Sądu pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelujący zakwestionował uznanie przez Sąd pierwszej instancji, iż w spornym okresie zatrudnienia w Spółdzielni (...) w M. w okresie od dnia 11 lipca 1973 r. do 31 marca 1990 r. wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w szczególnych warunkach. Z analizy jego akt osobowych wynika bowiem, że jego praca

polegała na nadzorze i funkcjach kierowniczych i nie była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach. Początkowo był on zatrudniony na stanowisku zaopatrzeniowca, następnie od dnia 1 kwietnia 1974 r. jako technolog ds. usług warsztatowych, a w czasie pracy na stanowisku mistrza był on jednocześnie zatrudniony jako zastępca kierownika wydziału terenowego (począwszy od dnia 17 maja 1982 r.). Ponadto w okresach od dnia 29 marca 1976 r. do 30 kwietnia 1977 r. oraz od dnia 25 lipca 1989 r. do 31 października 1989 r. przebywał na urlopie bezpłatnym.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca A. Z. wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu. Podniósł przy tym, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które wynikają nie tylko z dostępnej dokumentacji pracowniczej, ale także z zeznań świadków. Z ustaleń tych wynika zaś, że w spornym okresie pracy wnioskodawca zajmował się kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym procesu pracy na stanowiskach, na których jako podstawowe wykonywane są prace w szczególnych warunkach. Posiada zatem ponad 15 lat stażu pracy uprawniający do wcześniejszej emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie, albowiem podniesione w niej zarzuty są trafne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego błędnie są zarówno ustalenia faktyczne jak i wywody prawne Sądu pierwszej instancji, iż w ramach spornego zatrudnienia w Spółdzielni (...) w M. wnioskodawca A. Z. wykonywał stale, w pełnym wymiarze czasu pracy od dnia 11 lipca 1973 r. do 31 marca 1990 r. pracę w szczególnych warunkach na stanowisku pracy wymienionym w wykazie A dział XIV poz. 24 będącym załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.). W istocie Sąd pierwszej instancji dokonując ustaleń faktycznych w zakresie charakteru wykonywanej przez wnioskodawcę pracy w tym okresie oraz jej zakwalifikowaniu jako pracy w szczególnych warunkach dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonania ustaleń sprzecznych z zebranymi wszystkimi dowodami.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nietrafne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, a w szczególności błędna ocena charakteru zatrudnienia wnioskodawcy w spornym okresie, były wynikiem wadliwie skoncentrowanego materiału dowodowego poprzez pominięcie i pobieżną ocenę przede wszystkim dokumentów dotyczących wykonywania przez niego pracy w Spółdzielni (...) w M., a w szczególności zakresów czynności i odpowiedzialności oraz pozostałej dostępnej dokumentacji pracowniczej z akt osobowych wnioskodawcy ze spornego okresu, a także niepełną ocenę dowodów z zeznań świadków. W przypadku gdy zachodzą wątpliwości co do ustalenia właściwego charakteru zatrudnienia, w pierwszej kolejności sąd winien dążyć do ich wyjaśnienia przede wszystkim w oparciu o dowody z dokumentów, które powstawały bezpośrednio w okresie spornym, a nie na podstawie zeznań świadków składanych kilkadziesiąt lat po tym czasie; w tym na podstawie dowodów z akt osobowych, świadectwa pracy, zaświadczeń oraz innej dokumentacji pracowniczej. Dopiero w dalszej kolejności, lub wobec ich braku w oparciu o zeznania świadków. Sąd pierwszej instancji dowodu z dokumentów pracowniczych wnioskodawcy rzetelnie nie przeprowadził, a oparł swe ustalenia wyłącznie na zeznaniach świadków i samego wnioskodawcy. Zaś na podstawie tych dowodów Sąd pierwszej instancji dokonał błędnego zakwalifikowania stanowiska pracy wnioskodawcy – starszego mistrza na wydziale produkcji i zastępcy kierownika w wydziale terenowym Spółdzielni – jako pracy ujętej w wykazie A dział XIV poz. 24 będącym załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wymieniono tam prace polegającą na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Zatem nie chodzi to o każdy nadzór i kontrole jakości produkcji, ale o nadzór nad wykonywaniem pracy świadczonej w szczególnych warunkach, tj. na stanowiskach wymienionych w tym wykazie. Tymczasem, jak wynika z zeznań świadków J. S. oraz J. M. słuchanych zarówno przez Sąd pierwszej instancji, jak i ponownie w toku postępowania apelacyjnego, wnioskodawca zajmował się m.in. również kontrolą przy pracach szlifierskich oraz izolacyjnych, dozorował produkcję kontenerów do mleka, remonty sprzężarek, czyszczenie kotłów i cystern. To zaś nie są prace ujęte w wykazie prac w szczególnych warunkach, a zatem i bezpośrednia kontrola oraz bezpośredni nadzór nad wykonywaniem tych prac nie może być uznany za dozór inżynieryjno-techniczny, o jakim mowa w powołanym

wyżej wykazie A dział XIV poz. 24. Jakkolwiek wnioskodawca sprawował również taki nadzór nad pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach, np. przy spawaniu, to jednak nie zajmowało mu to pełnego wymiaru czasu pracy, skoro do jego obowiązków należała także kontrola międzyoperacyjna i bezpośredni nadzór nad wyżej wymienionymi pracami, które nie są uznane za prace w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W odniesieniu do spornej pracy wnioskodawcy nie został spełniony właśnie ów wymóg wykonywania przedmiotowej pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy warunkach szczególnych.

Ponadto w aktach osobowych zalegają zakresy czynności i odpowiedzialności z całego okresu zatrudnienia w Spółdzielni (...) w M., z których jednoznacznie wynika jakie stanowiska wnioskodawca zajmował w spornych okresach i na czym polegała jego praca. Z dokumentacji tej wynika, że nawet gdyby przyjąć za Sądem pierwszej instancji, iż ww. praca była pracą w szczególnych warunkach (co nie polega na prawdzie jak wyżej wskazano) to i tak praca ta łącznie nie była wykonywana przez okres 15 lat. W okresie od dnia 11 lipca 1973 r. do 1 kwietnia 1974 r. (8 miesięcy i 21 dni) wnioskodawca pracował bowiem jako starszy referent ds. zaopatrzenia. Następnie od dnia 1 kwietnia 1974 r. do 1 sierpnia 1974 r. (4 miesiące) zajmował stanowisko technologa ds. usług warsztatowych (k. 35 akt osobowych), a od dnia 1 sierpnia 1974 r. do 17 lutego 1975 r. (6 miesięcy) wykonywał pracę samodzielnego referenta ds. technologii (k. 37-38 a.o.). Zaś z zakresów czynności na tych stanowiskach, znajdujących się w powyższych aktach osobowych, wynika, że wiązały się one z wykonywaniem wielu czynności nie związanych z pracą bezpośrednio przy nadzorze nad pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach (k. 34, 36 a.s.). W szczególności wymieniono tam m.in. składanie zamówień na dostawy zaopatrzeniowe, odbiór materiałów, bieżące zgłaszanie reklamacji, sporządzanie dokumentacji konstrukcyjnej, wprowadzanie zmian konstrukcyjnych, weryfikacja dokumentacji, sporządzanie okresowych planów pracy, propagowanie rozwoju racjonalizacji. Nie do utrzymania są więc twierdzenia o wykonywaniu na tych stanowiskach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy polegającej na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżyniersko-techniczne na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Dopiero z dniem 17 lutego 1975 r. wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku starszego mistrza i na tym stanowisku pracował do dnia 31 marca 1990 r. (tj. łącznie 15 lat, 1 miesiąc i 14 dni). Zaś nawet jeśli by uznać, że praca na tym stanowisku była pracą świadczoną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych (o jakiej mowa w cytowanym wyżej w wykazie A dział XIV poz. 24) gdzie tak nie jest z przyczyn wskazanych na wstępie, to i tak okres faktycznej pracy wnioskodawcy na tym stanowisku jest niższy niż 15 lat wymaganych do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury w trybie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.). W okresach od dnia 29 marca 1976 r. do 30 kwietnia 1977 r. (tj. 1 rok i 1 miesiąc) oraz od dnia 18 sierpnia 1989 r. do 31 października 1989 r. (tj. 2 miesiące i 13 dni) wnioskodawca przebywał bowiem na urlopie bezpłatnym. Wynika to z akt osobowych i nie jest w efekcie kwestionowane przez wnioskodawcę w jego zeznaniach złożonych przed sądem odwoławczym. Tymczasem jak wielokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach Sąd Najwyższy (ostatnio w wyroku z dnia 23 kwietnia 2013 r. I UK 561/12, LEX nr 1324260, a wcześniej m.in. w wyroku z dnia 6 czerwca 2006 r. I UK 338/05, LEX nr 375608 oraz postanowieniu z dnia 6 maja 2008 r. I UK 1/08, LEX nr 829086), wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze odnosi się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z pominięciem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje (albowiem przebywa na zasiłku opiekuńczym, macierzyńskim, urlopie bezpłatnym czy urlopie wychowawczym), a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarabkowania. Skoro przez pracę w szczególnych warunkach rozumie się wykonywanie takiej pracy, a nie pozostawanie w stosunku pracy, to nie ma

podstaw do zaliczenia tych zasiłków i urlopów do okresu pracy w szczególnych warunkach, skoro pracownik w czasie tego urlopu czy zasiłku jest zwolniony z obowiązku świadczenia pracy w takich, szczególnych warunkach.

W tym okolicznościach uzasadnione okazały się zarzuty apelacji kwestionujące staż pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w wymiarze przekraczającym 15 lat. To zaś oznacza, że wnioskodawca nie spełnił jednego z warunków, o jakich mowa w art. 32 w zw. z art. 184 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nie było więc podstaw do przyznania mu prawa do emerytury w wieku obniżonym. W konsekwencji Sąd Apelacyjny na podstawie ww. przepisów prawa materialnego i na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł jak w sentencji.